

Arbeidsnotater

S T A T I S T I S K S E N T R A L B Y R Å

Dronningensgt. 16, Dep, Oslo 1. Tlf.*(02) 41 38 20

IO 77/25

29. mai 1977

VIRKSOMHETER I SOSIAL OMSORG.
RAPPORT FRA EN UNDERSØKELSE I 1975

Av

Terje Lie

INNHold

	Side
I. Formål	2
II. Opplegg og gjennomføring	3
III. Feilkilder	4
1. Frafall	4
2. Andre feilkilder	5
IV. Kjennermerker	6
V. Vurdering av de enkelte spørsmål og noen hovedresultater	7
1. Resultater fra institusjonsundersøkelsen	7
2. Resultater fra personellundersøkelsen	9
2.a) Aldersfordeling, tid ansatt og ansettelsesvilkår	10
2.b) Utdanning og yrke	11
2.c) Utdanning, kommunetype og kommunestørrelse	15

TABELLREGISTER

	Side
1. Virksomheter i sosial omsorg. Svarprosent	4
2. Virksomheter i sosial omsorg. Beregnet antall ansatte i frafallet	5
3. Virksomheter i sosial omsorg etter eierforhold. Prosent	7
4. Virksomheter i sosial omsorg etter tallet på mottagere. Prosent	8
5. Virksomheter i sosial omsorg etter tallet på sengeplasser. Absolutte tall	8
6. Virksomheter i sosial omsorg etter tallet på søkere på venteliste. Absolutte tall	9
7. Sysselsatte i sosial omsorg etter kjønn	10
8. Sysselsatte i sosial omsorg etter kjønn og alder. Prosent	10
9. Sysselsatte i sosial omsorg etter kjønn og tid ansatt	11
10. Sysselsatte i sosial omsorg etter ansettelsesvilkår	11
11. Sysselsatte i sosial omsorg etter spesialutdanning. Prosent	12
12. Sysselsatte i sosial omsorg etter yrke. Prosent	12
13. Sysselsatte i sosial omsorg for barn og ungdom etter spesialutdanning i forskjellige yrker. Prosent	13
14. Sysselsatte i sosial omsorg for eldre etter spesialutdanning i forskjellige yrker. Prosent	14
15. Sysselsatte i sosial omsorg for alkoholikere etter spesialutdanning i forskjellige yrker. Prosent	14
16. Sysselsatte ved kommunale sosialkontor etter spesialutdanning i forskjellige yrker	15
17. Sysselsatte i sosial omsorg for barn og ungdom etter spesialutdanning i forskjellige kommunetyper. Prosent	16
18. Sysselsatte i sosial omsorg for eldre etter spesialutdanning i forskjellige kommunetyper. Prosent	16
19. Sysselsatte i sosial omsorg for alkoholikere etter spesialutdanning i forskjellige kommunetyper. Prosent	17
20. Sysselsatte ved kommunale sosialkontor etter spesialutdanning i forskjellige kommunetyper. Prosent	17
21. Sysselsatte ved kommunale sosialkontor etter spesialutdanning i forskjellige kommune- størrelser målt etter innbyggertall. Prosent	18

I. FORMAL

Statistisk Sentralbyrå foretok i april 1975 en landsomfattende undersøkelse av virksomheter i sosial omsorg og velferdsarbeid.

I utgangspunktet var prosjektet sammensatt av 3 deler:

Opplysning om	Registeringsmetode	Enhet
1) Klienter	Representativt utvalg Spørreskjema	Individ
2) Personell (ansatte)	Totalregistrering	Individ
3) Virksomhet/institusjon	Totalregistrering	Virksomhet/ institusjon

Del 1, utvalgsundersøkelse av klienter, ble seinere skilt ut som eget prosjekt. Dette notat er en dokumentasjon av del 2 og 3, opplysninger om personell og institusjoner.

Formålet med denne del av undersøkelsen er først og fremst praktisk statistisk: Skaffe en del grunnleggende opplysninger fra et område der det tidligere ikke har eksistert noen samlet oversikt.

Prosjektet i sin helhet må sees i sammenheng med en mer generell modell for studiet av samspill mellom institusjon og individ. Sammenfattende kan en kalle denne modellen for en prosessmodell.

Individets tilstand på et gitt tidspunkt sees som et resultat av en forutgående prosess. To sentrale enheter i prosessen er individ og institusjon. Vår hovedinteresse knyttes til ressurs- og aktivitetstegnemerker ved enhetene.

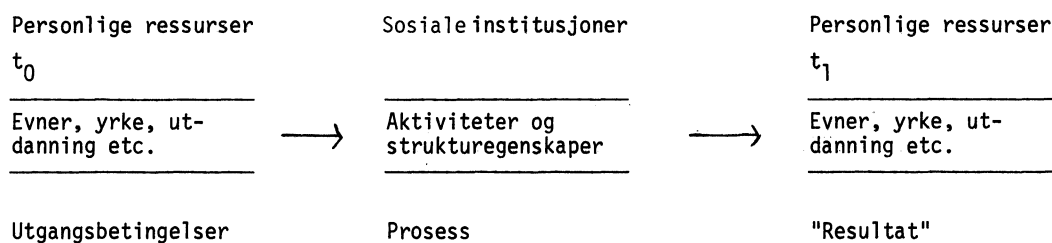
Individet har et sett ressurser til rådighet. Med ressurser skal vi forstå kjennemerker som evner, oppvekstforhold, helse, utdanning, yrkeserfaring o.l.

Individet bruker sine ressurser til visse aktiviteter. Dette kan være utdanningsaktivitet, yrkesaktivitet, konsumaktivitet, politisk deltaking, deltaking i organisasjoner, kontakt med venner og familiemedlemmer og fritidsaktiviteter.

Aktivitetene foregår i bestemte sosiale sammenhenger som utdanningsinstitusjoner, yrkesliv, politiske partier og organisasjoner, fagforeninger, kulturelle- og religiøse organisasjoner, sosialhjelpsinstitusjoner, vennegrupper, familie- og slektskapsgrupper. Med et fellesnavn kan vi kalle disse handlingsområder eller sosiale institusjoner.

Kjennemerker ved institusjonene kan f.eks. være sosial lagdeling, maktfordeling, ekspertise, teknologi, økonomi, sosiale roller og normer, solidaritet og ideologier. Kjennemerkene står for relativt varige trekk ved institusjonene (handlingsområdene). Vi kan kalle dem strukturegenskaper.

Vi kan skissere modellen slik:

På samme måte som i opplegget for sosialhjelpsklienter, lar vi t_0 og t_1 stå for to tilfeldige valgte tidspunkt. Endringer i de personlige ressurser kan da betraktes som et resultat av en nærmere definert sosial aktivitet, f.eks. behandling ved et kursted og opphold på en barnevernsinstitusjon.

En slik modell vil kreve to hovedtyper av data:

- 1) Kjennemerker ved klienter
- 2) Kjennemerker ved virksomheter/institusjoner
 - i) Aktiviteter
 - ii) Strukturegenskaper

Den del av prosjektet som dokumenteres her, omfatter data under punkt 2, opplysninger om institusjoner. Opplysninger under punkt 1 samles inn ved hjelp av utvalgsundersøkelser. Det er ikke hensikten med dette notat å analysere data i forhold til den skisserte modellen.

II. OPPLÈGG OG GJENNOMFØRING

1. Datagrunnlag og omfang

Utgangspunktet for undersøkelsen er det sentrale bedrifts- og foretaksregister. Den enkelte virksomhet er her registrert med bl.a. navn, adresse og næringskode. Undersøkelsen er avgrenset til enheter innen næringsgruppen sosial omsorg og velferdsarbeid, næringshovedgruppe 934 etter Standard for næringsgruppering¹⁾. Hovedgruppen er inndelt i fem undergrupper:

934 Sosial omsorg og velferdsarbeid

9341 Sosial omsorg for barn og ungdom

Offentlig og privat virksomhet som tar sikte på å yte sosial hjelp til barn og ungdom, herunder parktantevirksomhet, drift av daginstitusjoner for barn og sosialt betonte hjem for barn og ungdom.

9342 Sosial omsorg for eldre

Offentlig og privat virksomhet som tar sikte på å yte sosial hjelp til eldre. *Behandlings- og pleiehjem for eldre grupper - se under 93316 Sykehjem.*

9343 Sosial omsorg for alkoholikere og narkomane

Offentlig og privat virksomhet som tar sikte på å yte sosial hjelp til alkoholikere og narkomane. *Kursteder for alkoholikere og narkomane grupper under 93315 Spesialsykehus.*

9344 Sosial omsorg for syke og funksjonshemmede

Offentlig og privat virksomhet som tar sikte på å yte sosial og humanitær hjelp til syke og funksjonshemmede og drive opplysningsarbeid om og finansierte arbeid mot sykdommer.

Syke- og pleiehjem grupperes under 93316 Sykehjem. Attføringsinstitutter, etterbehandlingshjem, kursteder og rekonvalesentehjem grupperes under 93317 Attføring og rehabilitering.

9349 Annet sosial arbeid

Generell sosial og humanitær hjelpevirksomhet, sosial opplysningsvirksomhet og sosial omsorg og velferdsarbeid ikke nevnt annet sted.

Undergruppene er skilt ut delvis etter aldersgrupperinger: barn, ungdom, eldre, og delvis etter problemtype: alkoholikere, syke og funksjonshemmede. Gruppen "Annet sosialt arbeid" (næring 9349) er den minst ensartede av gruppene. Den omfatter nærmest et konglomerat av virksomheter, så som kommunale sosialkontor, sanitetsforeninger, Røde Kors hjelpekorps, Forbruker- og heimstellkontor, vernelag, slumstasjoner, menighetspleie, Det norske Flyktningsråd m.fl. Virksomhetene i denne gruppen er ikke klassifisert etter bestemte kjennemerkeverdier m.h.t. aldersgrupper eller problemtyper. En kan derfor ikke si at denne gruppen representerer noen bestemt omsorgsform.

I de øvrige gruppene vil vi peke på en del problemer når det gjelder avgrensning til helse-tjenester.

Sosial omsorg for eldre omfatter i hovedsaken aldershjem. Sykehjem og de fleste kombinerte hjem er klassifisert under helsetjenester. Disse institusjonene oppfattes som helseinstitusjoner og faller inn under sykehusloven. På den annen side kan arbeidet i disse institusjonene på mange områder også oppfattes som eldreomsorg. I denne undersøkelsen har vi valgt å holde oss til en snever definisjon av eldreomsorg, hvor sykehjem og de fleste kombinerte hjem faller utenfor.

I gruppen sosial omsorg for alkoholikere støter en også på avgrensingsproblemer i forhold til helsevesenet. Institusjoner av typen kursteder, tilsynshjem og vernehjem er i bedriftregisteret klassifisert under sosial omsorg. De såkalte A-klinikker regnes som helseinstitusjoner og grupperes under helsetjenester. Klinikkenes finansieres som vanlige sykehus og sorterer administrativt under Helse-direktoratet. Kursteder, tilsynshjem og vernehjem er tilknyttet Edruskapsdirektoratet og Sosialde-partementets juridiske kontor. Betegnelsen 'alkoholistsomsorg' brukes vanligvis om alle institusjons-typene.

1) Statistisk Sentralbyrå (1974): Standard for næringsgruppering. Statistisk Sentralbyrås håndbøker 9.

I praksis forekommer overlapping mellom institusjonstypene. Et eksempel: En Blå Korsinstitusjon i Oslo omfatter både A-klinikk og tilsynshjem. Virksomhetene har bygningsmessig fellesskap, ledelse og personale er felles, men de er altså klassifisert under henholdsvis helsetjenester og sosial omsorg. I slike tilfeller kan det by på problemer å skille f.eks. personalet i hver sin institusjon.

2. Datainnsamling

Tellings- og registreringstidspunktet var satt til 30. april 1975. Skjemaet ble sendt ut 23. april, adressert til den enkelte virksomhet. Det fulgte med følgebrev fra Byrået og Sosialdepartementet, og rettledning og kodeliste. Deltaking i undersøkelsen var frivillig.

Tidsfrist for innsending av skjemaet var 15. juni. Det ble sendt tre purrekriv, datert henholdsvis 7. juli, 3. september og 16. november. Innsamlingsperioden strakte seg altså over vel et halvt år.

Skjemaet ble sendt til i alt 1 359 virksomheter, i alt 1 020 svarte. Svarprosenten var lavest for gruppen sosial omsorg for syke og funksjonshemmede (se tabell 1). I gruppen 'Annet sosialt arbeid' var svarprosenten lav for virksomheter utenom kommunale sosialkontor. På grunn av den lave svarprosenten blir ikke disse to gruppene tatt med i tabelloversiktene i det følgende.

Tabell 1. Virksomheter i sosial omsorg, som svarte på undersøkelsen. Svarprosent

Næringsgruppe	Virksomheter i alt	Virksomheter som svarte på undersøkelsen	Svarprosent
Barnevernsinstitusjoner	54	39	72
Fritidsklubber	37	29	78
Barneparkering	62	51	82
Leke- og fritidscentre	15	12	80
Spesialbarnehager og andre barnehager ...	18	16	89
Andre virksomheter for barn og ungdom ...	17	11	65
Aldershjem	423	318	75
Edruskapsinstitusjoner	46	42	91
Virksomheter for syke og funksjonshemmede	69	28	41
Kommunale sosialkontor	450	381	85
Andre virksomheter	168	97	58
I alt	1 359	1 020	75

III. FEILKILDER

1. Frafall

Når det gjelder den del av undersøkelsen som omfatter tallet på sysselsatte/ansatte ved virksomhetene, har vi forsøkt å gi et anslag på størrelsen av frafallet. Først skal vi se på frafallet ved sosialkontorene.

Vi har opplysning om næring og kommune i frafallet. Antar vi at det er et forholdsvis nøye samsvar mellom kommunens innbyggertall og tallet på ansatte ved sosialkontorene, har vi et visst grunnlag for å beregne størrelsen på frafallet.

I alt manglet det svar fra sosialkontor i 64 kommuner. Folkemengden i frafallskommunene (64 kommuner) var 706 905 personer (alle aldersgrupper) eller 17,7 prosent av hele befolkningen - i gjennomsnitt 11 046 innbyggere pr. kommune. Innbyggertallet i kommunene som svarte var i gjennomsnitt 8 683 pr. kommune, altså noe lavere enn blant kommunene i frafallet.

Forholdstallet ansatte pr. 10 000 innbyggere i kommunene som svarte var 0,64, i gjennomsnitt 5,56 ansatte pr. kommune. Med samme forholdstall - 0,64 - blir tallet på ansatte i frafallskommunene i gjennomsnitt 7,33 pr. kommune. I alt gir dette 469 ansatte i de 64 frafallskommunene.

For å beregne tallet på ansatte ved aldershjem i frafallet, kan vi ikke ta utgangspunkt i kommunestørrelsen, slik som for sosialkontor. I større kommuner med flere aldershjem, reflekterer ikke hvert enkelt hjem befolkningsgrunnlaget i kommunen. En annen løsning er å anta at den gjennomsnittlige størrelsen på hjemmene er den samme i alle kommuner. I gjennomsnitt er det 11,4 ansatte ved de 318 aldershjem som har svart. Ved de 104 hjem som ikke har svart blir tallet på ansatte i alt 1 175, på dette beregningsgrunnlag.

Vi bruker samme framgangsmåte som for aldershjem, når vi skal gi tall for ansatte i frafallet i alkoholistsorgen. Gjennomsnittlig er det 14 ansatte pr. virksomhet ved de virksomheter som svarte. Med dette gjennomsnittstallet får vi til sammen 56 ansatte i frafallet.

Sosial omsorg for barn og ungdom er langt mindre enhetlig enn de foregående gruppene. Tallet på ansatte ved de 45 virksomhetene som ikke svarte i denne næringen må derfor beregnes for hver institusjonstype. Vi tar her bare med resultatet av utregningene. I barnevernet blir det beregnede tallet på ansatte i frafallet i alt 87 personer, ved fritidsklubbene 124 personer, barneparkering 20 personer, leke- og fritidssentre 23 personer, spesialbarnehager 11 personer og gruppen 'Andre virksomheter' 14 personer.

Tabell 2 gir en samlet oversikt over beregningen av frafallet.

Tabell 2. Virksomheter i sosial omsorg. Beregnet antall ansatte i frafallet

Næringsgruppe	A	B	C	D	E	Tallet på ansatte i alt (B+E)
	Virksomheter som svarte	Tallet på ansatte (under A)	Gjennomsnittlig antall ansatte	Frafallet (virksomheter som ikke svarte)	Beregnet antall ansatte i frafallet (C·D=E)	
Barnevern	39	283	7,3	12	87	370
Fritidsklubber	29	328	11,3	11	124	452
Barneparkering	51	102	2	10	20	122
Leke- og fritidssentre	12	73	6,1	4	24	97
Spesialbarnehager	16	90	5,6	2	11	101
Andre institusjoner	11	26	2,4	6	14	40
Sosial omsorg for barn og ungdom i alt	158	902	-	45	280	1 182
Sosial omsorg for eldre	318	3 607	11,3	104	1 175	4 782
Sosial omsorg for alkoholikere	42	582	14	4	56	638
Kommunale sosialkontor	381	2 108	5,56	64	469	2 577
I alt	899	7 199	-	217	1 980	9 179

Fordelingen av de ansatte i frafallet etter kjennemerker som kjønn, yrke, utdanning etc. kan ikke korrigeres for eventuelle fordelingskjevheter. Vi har ikke holdepunkter for å tro at fordelingen av ansatte i frafallet etter disse kjennemerker avviker sterkt fra den observerte fordeling.

Frafallet i gruppen sosial omsorg for syke og funksjonshemmede var såpass stort at denne gruppen ikke tas med i tabellene med resultater fra undersøkelsen. Dette gjelder også den del av næringsgruppen 'Annet sosialt arbeid' som ikke omfatter kommunale sosialkontor, det er med andre ord bare sosialkontorene som tas med fra denne gruppen.

2. Andre feilkilder

Datainnsamlingen er som nevnt skjedd på grunnlag av opplysninger i Byråets bedrifts- og foretaksregister. I dette forhold ligger allerede en kilde til feil. Mangelfull rapportering til registeret vil føre til et avvik mellom det virkelige tallet på virksomheter og det registrerte tallet. Størrelsen på dette avviket er det sjølsagt vanskelig å si noe sikkert om, men det er grunn til å tro at registeret ikke var fullstendig ajour da undersøkelsen startet. Dette gjelder spesielt i næringsgruppen sosial omsorg for barn og ungdom.

Tilgang på nye enheter i registeret blir rapportert gjennom faste rutiner. Men dette gjelder ikke alle virksomheter. Nye virksomheter som skilles ut fra tidligere registrerte foretak blir ikke meldt rutinemessig til registeret. Om f.eks. Sosialavdelingen i Oslo kommune starter et nytt distrikts-sosialkontor, har en ingen sikkerhet for at dette blir meldt til registeret. Et par slike tilfeller ble oppdaget da undersøkelsen tok til.

I forbindelse med datainnsamlingen fikk sosialkontorene opplyst at undersøkelsen ikke omfattet hjemmesykepleien. Det er sannsynlig at enkelte sosialkontor likevel har gitt opplysninger om denne virksomheten. Dette kan ha ført til at tallet på ansatte ved sosialkontorene er blitt noe for høyt. Det kan i høyden dreie seg om ca. 170 personer, hvis vi antar at alle i yrkesgruppene medisinsk arbeid og sykepleie- og annet pleiearbeid er feilrapportert. Jfr. tabell 18.

IV. KJENNEMERKER

Skjemaet¹⁾ er delt inn i tre hoveddeler. I første del spørres det etter enkelte kjennemerker knyttet til virksomheten/institusjonen. I andre del spørres det etter regnskapsopplysninger. Del tre er grunnlaget for personellundersøkelsen.

I skjemaet er det tatt med spørsmål om følgende kjennemerker:

Eierforhold

Tider av døgnet virksomheten er tilgjengelig for søkere/mottakere av virksomhetens ytelser

Dager i uken virksomheten er tilgjengelig for søkere/mottakere

Dager i året virksomheten er tilgjengelig for søkere/mottakere

Registreringsmåte av mottakere

Tallet på mottakere 30. april 1975

Tallet på mottakere i løpet av 1974

Tallet på personer som opphørte å være mottakere i løpet av 1974

Tallet på sengeplasser

Tallet på dagplasser

Kjønn og alder på mottakerne (summarisk)

Virksomhetens aktiviteter

Aktiviteter som krever mest arbeidstid

Aktiviteter som det er knyttet flest klienter til

Aktiviteter som er viktigst å få gjennomført

Søkere på venteliste

Del 2

Regnskapsopplysninger

Del 3 Opplysninger om ansatte ved virksomheten

Fødselsdata

Kjønn

Yrke

Høyeste allmennutdanning

Høyeste spesialutdanning, utdanningens art og varighet

Ansettelsesvilkår

Dato ansatt

1) Se vedlegg 1.

V. VURDERING AV DE ENKELTE SPØRSMÅL OG NOEN HOVEDRESULTATER

1. Opplysninger fra institusjonsundersøkelsen

Første spørsmål gjelder eierforhold. Det ble ikke registrert spesielle problemer med dette spørsmål.

Tabell 3. Virksomheter i sosial omsorg etter eierforhold. Prosent

Eierforhold	I alt	Næringsgruppe			
		Sosial omsorg for barn og ungdom	Sosial omsorg for eldre (aldershjem)	Sosial omsorg for alkoholikere	Kommunale sosialkontor
Offentlig	76	43	71	26	100
Privat	23	54	29	74	-
Uoppgitt	0	3	-	-	-
I alt	100	100	100	100	100

76 prosent av alle virksomhetene er i offentlig eie. Kommunale sosialkontor trekker sjølsagt denne andelen opp. I gruppen omsorg for barn og ungdom er den private eierandel 54 prosent. I alkoholistsomsorgen er den tilsvarende andel 74 prosent. Størstedelen av aldershjemmene er offentlig, 71 prosent er i denne eiergruppen.

Hensikten med spørsmål 2 er å skille ut virksomheter som har et visst klientell, dvs. personer som søker eller mottar virksomhetens ytelser. Spørsmålet lyder: "Er det søkere eller mottakere til virksomhetens ytelser?"

Bare én virksomhet svarte nei på spørsmålet. (Ved neste undersøkelse kan spørsmålet utelates.)

For å finne ut når virksomhetene var tilgjengelige for søkere/mottakere ble det stilt tre spørsmål; et om åpningstider i løpet av uken, et om tallet på dager virksomheten er åpen i løpet av en uke og et om hvor stor del av året virksomheten var åpen. Det var en hel del uklare svar på disse spørsmålene, det gis derfor ingen tabelloversikt over svarene.

Spørsmål 6 gjelder registrering av klienter (søkere/mottakere). Spørsmålet er formulert slik: "Blir personer som mottar virksomhetens ytelser registrert, slik at tallet på dem er kjent?"

Virksomheter som svarte 'ja' på spørsmålet skulle oppgi tallet på mottakere (spm. 8.14). Det hendte at virksomheter som svarte 'ja' ikke oppga tallet på mottakere. Sosialkontor svarte ofte ja på spørsmålet, men oppga enten tall bare for enkelte klientgrupper eller lot spørsmålet stå ubesvart. Av telefonsamtaler med sosialkontorene fikk vi inntrykk av at dette skyldtes dels at kontorene var usikre på hvilke klientgrupper som skulle medregnes, og dels at det ville bli for tidkrevende å telle opp klientmassen.

Sosialkontor og andre virksomheter uten faste klientplasser svarte stort sett lite tilfredsstillende på spørsmål om tall på klienter. Heldøgsinstitusjoner derimot, svarte tilfredsstillende på spørsmålet.

Tabell 4 viser virksomhetene i tre næringsgrupper fordelt etter tallet på mottakere i forskjellige størrelsesgrupper.

Institusjoner med mellom 20 og 49 klienter er vanligst i alle næringsgrupper. Aldershjem har størst relativ andel virksomheter i denne størrelsesorden.

Spørsmålet ser ut til å ha virket bra for de institusjonstypene som er tatt med i tabellen. Prosent uoppgitt er noe høy for aldershjem.

Spørsmål 9 og 10, tallet på personer som ble mottakere av virksomhetens ytelser i 1974, og tallet på mottakere som opphørte å være mottakere i 1974, var lite tilfredsstillende utfyllt.

Ved seinere undersøkelser bør en beholde spørsmål 8; tallet på klienter på tellingsdato, men utelate spm. 9 og 10. Hensikten med spørsmålene 9 og 10 var å belyse tilgang og avgang på klienter i løpet av 1974. Spørsmålet om tallet på klienter ved virksomheter av typen sosialkontor, kan det være vanskelig å få svar på. Skal en få noen tall om dette, må spørsmålet omformuleres. En løsning kan

være å spesifisere klientgruppene, f.eks. tallet på klienter som får hjelp etter Lov om barnevern, Lov om sosial omsorg, Lov om edruskap og andre klientgrupper. Fra før av har vi en viss oversikt over klienttallet på disse områder i barnevern- sosialhjelp- og alkoholstatistikk. (Disse statistikkene dekker imidlertid ikke alle klientgruppene med sosialkontorene.)

Tabell 4. Virksomheter i sosial omsorg etter tallet på mottakere. Prosent

Næringsgruppe	Tallet på virksomheter i alt	I alt	Tallet på mottakere					Tallet på mottakere registreres ikke
			1-9	10-19	20-49	50 og over	Uoppgitt	
Sosial omsorg for barn og ungdom	158	100	15,8	17,7	27,3	19,0	4,4	15,8
Sosial omsorg for eldre (aldershjem)	318	100	5,0	33,7	45,2	5,0	11,1	-
Sosial omsorg for alkoholikere .	42	100	(2,4)	(21,4)	40,5	23,8	(11,9)	-

Spørsmål 12 gjelder tallet på sengeplasser fordelt på enkeltrom fordelt på enkeltrom, dobbeltrom og rom for flere enn to personer. Sengeplasser i alt skulle også oppgis. Ved revisjon av skjemaene fant man flere tilfeller der "i alt" summen ikke stemte med de oppgitte tallene. Man kan ikke uten videre vite hvilke tall som er riktige. Formulering og oppstilling av spørsmål bør gjøres klarere.

Tabell 5. Virksomheter i sosial omsorg med sengeplasser etter tallet på plasser. Absolutte tall

Næringsgruppe	Tallet på sengeplasser				Tallet på virksomheter med uoppgitt svar	Virksomheter i alt
	I alt	Enkeltrom	Dobbeltrom	Rom for flere enn to personer		
Sosial omsorg for barn og ungdom	513	103	170	240	-	44
Sosial omsorg for eldre	6 000	3 552	2 026	422	73	318
Sosial omsorg for alkoholikere	1 206	734	362	110	5	42
I alt	7 719	4 389	2 558	772	404	78

Aldershjem og institusjoner for alkoholikere har nær samme prosentvise andel sengeplasser i enkeltrom, ca. 60 prosent. Alkoholistinstitusjoner har 30 prosent av plassene i dobbeltrom og 9 prosent i rom for flere enn to. Tilsvarende tall for aldershjem er 34 prosent og 7 prosent.

I sosial omsorg for barn og ungdom (her: Barnevern) er 47 prosent av plassene i rom for flere enn to personer, mens vel 34 prosent er i dobbeltrom.

I spørsmål 15 ble virksomhetene bedt om å gi en summarisk oppgave over kjønn og alder til mottakerne av virksomhetens ytelser. Dette spørsmålet ble stort sett dårlig utfyllt.

Sum mottakere på spm. 15 skal være lik sum på spm. 10. I mange tilfelle stemte ikke dette. (På mange skjema var det satt en 'X' i rubrikkene i stedet for tallet på personer i en viss aldersgruppe.)

Tydeligvis har dette spørsmålet vært brysomt for oppgavegiverne. Ved seinere undersøkelser må det vurderes om spørsmålet kan tas ut. Hvis spørsmålet skal beholdes må det presiseres bedre i rettleidingen hvordan utfyllingen skal skje.

Spørsmålene 16, 17, 18 og 19 dreier seg som om virksomhetenes aktiviteter. Med utgangspunkt i en liste med 50 aktiviteter skulle virksomhetene merke av hvilke 3 aktiviteter som krevde mest arbeidstid, hvilke det var knyttet flest klienter til og hvilke aktiviteter som var viktigst å få gjennomført.

Inntrykket er at det har vært vanskelig å fylle ut disse spørsmålene. Prosent uoppgitt varierte fra 20 · 80.

Spørsmål 20-22 gjelder søkere på venteliste. Tabell 6 viser resultatene.

Tabell 6. Virksomheter i sosial omsorg etter tallet på søkere på venteliste. Absolutte tall

Næringsgruppe	Virksomheter i alt	Søkere på venteliste				Uoppgitt
		Under 10	10-19	20-39	40 og over	
Sosial omsorg for barn og ungdom (barnevern)	56	19	10	13	5	9
Sosial omsorg for eldre	201	114	41	14	10	22
Sosial omsorg for alkoholikere	22	13	4	1	1	3
I alt	279	146	55	28	16	34

Spørsmål 23 gjelder utdrag av regnskapet. Regnskapspostene var lagt opp etter Forskrifter for budsjettoppstilling i kommunene. Ved revisjon av skjemaene kom det fram en rekke uklarheter ved tolking av regnskapsopplysningene. Dessuten var forholdsvis mange skjema ubesvart på dette punkt. Materialet var for dårlig til å kunne bearbeides.

Siste del av skjemaet gjelder opplysninger om ansatte ved virksomheten. Kjennemerkene er fødselsår, kjønn, yrke, høyeste allmennutdanning, høyeste spesialutdanning, ansettelsesvilkår og år for ansettelsen.

Yrkesopplysningene skulle kodes etter vedlagt kodeliste¹⁾, basert på nordisk standard for yrkesgruppering. Utfyllingen gikk stort sett bra.

For allmennutdanning var også kodeliste vedlagt. For spesialutdanning var det ikke hensiktsmessig å legge ved egen kodeliste, fordi det her finnes så mange muligheter. Utdanningens art ble skrevet fullt ut på skjemaet og kodet i Byrået etter Standard for utdanningsgruppering. På skjemaet var også tatt med spørsmål om utdanningens varighet. Selv om det oppstod en del tvilstilfeller, var det vår erfaring at dette var en brukbar måte å innhente opplysning om utdanning på.

Som en foreløpig konklusjon på vurdering av spørsmålene, er det klart at spørsmålene 1-22 inneholdt en del problemer og bør ved seinere undersøkelser delvis omarbeides. Spørsmål 23, regnskapsopplysninger, kan ikke brukes i sin nåværende form. Spørsmål 24, personellopplysninger, virket bra og kan fortsatt brukes med en del mindre endringer.

2. Resultater fra personellundersøkelsen

Tabell 9 viser tallet på sysselsatte etter næring og kjønn ved de institusjoner som svarte på undersøkelsen. Et forsøk på å beregne tallet på ansatte i frafallet, er beskrevet i avsnitt III.1. I dette avsnitt gis det bare opplysninger fra de virksomheter som deltok i undersøkelsen.

1) Se vedlegg 2.

Tabell 7. Sysselsatte i sosial omsorg, etter kjønn

Næringsgruppe	Ansatte i alt	Menn	Kvinner	Tallet på virksomheter som svarte	Virksomheter som svarte i prosent av alle virksomheter
Sosial omsorg for barn og ungdom	902	257	645	158	78
Sosial omsorg for eldre (aldershjem)	3 607	375	3 232	318	75
Sosial omsorg for alkoholikere	582	287	295	42	91
Kommunale sosialkontor	2 108	660	1 448	381	85
I alt	7 199	1 579	5 620	899	80

Av de 7 199 ansatte var om lag 78 prosent kvinner. Kvinneandelen var størst ved aldershjem med snaut 90 prosent. Andel kvinner var minst i alkoholistsorgen med om lag 50 prosent.

Om lag 50 prosent av alle ansatte arbeider i eldreomsorgen, vel 29 prosent er sysselsatt ved sosialkontorene, 12,5 prosent er ansatt i barn- og ungdomsomsorgen, mens 8 prosent av de ansatte arbeider i alkoholistsorgen.

Bruker vi tallet på alle ansatte, beregnede tall for frafallet medregnet, som basis for presenteringen blir fordelingen denne: eldreomsorgen 52 prosent, sosialkontor 28 prosent, omsorg for barn og ungdom nær 13 prosent og alkoholistsorgen nær 7 prosent.

2.a) Aldersfordeling, tid ansatt og ansettelsesvilkår

Aldersfordelingen for de sysselsatte i sosial omsorg går fram av tabell 10. I omsorg for barn og ungdom er aldersgruppen under 30 år den største enkeltgruppen. Sammenliknet med de andre næringsgrupper har omsorg for barn og ungdom den største relative andel ansatte i denne aldersgruppen, det gjelder både menn og kvinner, med henholdsvis 63 og 48 prosent under 30 år. Om lag 13 prosent menn og 27 prosent kvinner er 40 år eller over. I eldreomsorgen er 63 prosent menn og noe under 69 prosent kvinner 40 år eller over. I alkoholistsorgen er 51 prosent menn og 60 prosent kvinner 40 år eller over. Tilsvarende tall for sosialkontorene er 53 og 48 prosent.

Tabell 8. Sysselsatte i sosial omsorg, etter kjønn og alder. Prosent

Nærings- gruppe	Alder													
	Menn, prosent							Kvinner, prosent						
	I alt	Under 30 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60 år og over	Uopp-gitt	I alt	Under 30 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60 år og over	Uopp-gitt
Sosial omsorg for barn og ungdom ..	100	63	21	6	5	(2)	(3)	100	48	18	13	14	7	(1)
Sosial omsorg for eldre (aldershjem)	100	17	14	19	27	17	7	100	18	12	20	31	17	1
Sosial omsorg for alkoholikere	100	26	21	22	19	11	(2)	100	18	20	21	26	13	0
Kommunale sosialkontor	100	20	26	16	25	13	(1)	100	28	23	20	23	6	(1)
I alt	100	27	21	16	21	12	3	100	24	16	19	26	13	2

Tabell 11 viser antall ansatte etter ansettelsestid. I alle næringer har hovedtyngden av personalet vært ansatt under 5 år. Gjennomsnittet for næringen sosial omsorg viser at om lag 64 prosent hører til gruppen som har vært ansatt under 5 år. I barne- og ungdomsomsorgen og alkoholistsorgen tilhører over 70 prosent av de ansatte denne gruppen.

Tabell 9. Sysselsatte i sosial omsorg, etter kjønn og tid ansatt. Prosent

Nærings- gruppe	Tid ansatt											
	Menn, prosent						Kvinner, prosent					
	I alt	Under 5 år	5-9 år	10-19 år	20 år og over	Uopp- gitt	I alt	Under 5 år	5-9 år	10-19 år	20 år og over	Uopp- gitt
Sosial omsorg for barn og ungdom	100	81	6	(2)	0	11	100	74	11	5	3	7
Sosial omsorg for eldre	100	62	18	10	4	6	100	59	20	11	2	9
Sosial omsorg for alkoholikere	100	72	11	9	(3)	6	100	75	12	8	(1,0)	4
Kommunale sosialkontor	100	55	20	15	8	3	100	70	14	7	2	8
Alle næringer	100	64	15	10	5	6	100	64	17	9	2	8

Bare 63 prosent av de ansatte arbeider i heltidsstillinger, i gjennomsnitt for næringsgruppen. 19 prosent er i deltidstilling, mens 14 prosent er timelønnte (se tabell 12). Andelen timelønnte er høyest i omsorg for barn og ungdom, 20 prosent. Dette har sammenheng med at enkelte institusjonstyper i denne næringsgruppen baserer mye av sin virksomhet på timelønt personale. Det gjelder særlig fritidsklubber for ungdom. Ved barnevernsinstitusjoner arbeider 88 prosent av de ansatte på heltid.

Tabell 10. Sysselsatte i sosial omsorg, etter ansettelsesvilkår. Prosent

Næringsgruppe	Personer i alt	Prosent i alt	Ansettelsesvilkår			
			Heltid	Deltid	Time- lønn	Uopp- gitt
Sosial omsorg for barn og ungdom	902	100	52	21	20	7
Sosial omsorg for eldre (aldershjem)	3 607	100	61	23	12	4
Sosial omsorg for alkoholikere	582	100	65	18	13	4
Kommunale sosialkontor	2 108	100	73	10	15	2
I alt	7 199	100	63	19	14	4

2.b) Utdanning og yrke

Utdanningsnivået er høyest, relativt sett, ved institusjoner for alkoholikere og kommunale sosialkontor med henholdsvis 37 og 33 prosent av personalet med høyere spesialutdanning. Som høyere spesialutdanning regnes alle typer utdanning på universitetsnivå I og høyere (tilsvarende klassetrinn 13 og høyere). I sosial omsorg for barn og ungdom og ved aldershjem hadde henholdsvis 21 og 6 prosent av de sysselsatte høyere spesialutdanning. En tilsvarende rengering finner en for videregående spesialutdanning. Se tabell 13. Med videregående spesialutdanning siktes til fag-utdanning på gymnasnivå I og II (tilsvarende klassetrinn 10-12).

Utdanningsnivået er gjennomgående høyere for menn enn for kvinner, relativt sett.

Tabell 14 gir en oversikt over de yrkesgruppene som er representert i materialet. Yrkene er slått sammen i fire grupper, med en egen gruppe for praktikanter i tillegg.

Kvinner er relativt hyppigst representert i gruppen medisinsk arbeid, sykepleie, pedagogisk og religiøst arbeid, alle næringer sett under ett; 41 prosent kvinner mot 21 prosent menn. I gruppen sosialtjenestemenn viser menn den største relative hyppighet; 48 prosent mot 16 prosent kvinner.

Sosialkontorene har størst innslag, relativt sett, av sosialtjenestemenn. Aldershjem og institusjoner for alkoholikere har lavest andel i denne yrkesgruppen. Yrkesgruppen medisinsk arbeid osv. er sterkest representert, relativt sett, på aldershjem og alkoholistinstitusjoner.

Tabell 11. Sysselsatte i sosial omsorg, etter spesialutdanning. Prosent

Næringsgruppe		Personer i alt	Prosent i alt	Spesialutdanning			Uopp- gitt opp- lysning
				Videre- gående spesial- utdanning	Høyere spesial- utdanning	Ingen spesial- utdanning	
Sosial omsorg for barn og ungdom	Menn	257	100	13	25	48	14
	Kvinner	645	100	27	20	44	9
	I alt	902	100	23	21	45	11
Sosial omsorg for eldre	Menn	375	100	21	10	67	2
	Kvinner	3 232	100	15	5	79	1
	I alt	3 607	100	15	6	78	1
Sosial omsorg for alkoholikere	Menn	287	100	33	31	31	5
	Kvinner	295	100	17	22	57	4
	I alt	582	100	25	27	44	4
Kommunale sosialkontor	Menn	660	100	39	41	17	3
	Kvinner	1 448	100	27	30	42	1
	I alt	2 108	100	31	33	34	2
Alle næringsgrupper	Menn	1 579	100	29	29	37	5
	Kvinner	5 620	100	19	15	64	2
	I alt	7 199	100	21	18	58	3

Tabell 12. Sysselsatte i sosial omsorg, etter yrke. Prosent

Næringsgruppe		Personer i alt	Prosent i alt	Yrkesgrupper						
				Medisinsk arbeid, sykepleie, peda- gogisk og religiøst arbeid	Sosial- tjeneste- menn (sosial- sekr., kurator, bestyrer o.l.)	Psyko- loger	Kontor- arbeid	Jordbruk-, trans- port-, kommunika- sjon-, industri- og service- arbeid	Prakti- kanter	Uopp- gitt
Sosial omsorg for barn og ungdom	Menn	257	100	11	51	3	1	3	3	28
	Kvinner	645	100	31	27	1	3	12	10	16
	I alt	902	100	26	34	1	3	9	8	19
Sosial omsorg for eldre	Menn	375	100	42	13	-	3	33	-	9
	Kvinner	3 232	100	69	8	-	-	20	-	3
	I alt	3 607	100	66	8	-	1	21	-	4
Sosial omsorg for alko- holikere	Menn	287	100	38	21	2	7	24	-	8
	Kvinner	295	100	26	9	-	8	53	1	3
	I alt	582	100	32	15	1	7	39	1	5
Kommunale sosialkontor	Menn	660	100	4	79	-	11	2	1	3
	Kvinner	1 448	100	10	31	-	30	24	1	4
	I alt	2 108	100	8	46	-	24	17	1	4
Alle næringer	Menn	1 579	100	21	48	1	6	14	1	9
	Kvinner	5 620	100	47	16	-	9	22	1	5
	I alt	7 199	100	41	23	-	9	20	1	6

Vi skal se på noe mer spesifiserte opplysninger om yrke og utdanningsnivå.

De følgende 4 tabeller viser simultanfordeling over utdanning og yrke for næringsgruppene.

Tabellene viser den relative hyppigheten av ulike utdanningsnivå i forskjellige yrkesgrupper.

Det er særlig utdanningsbakgrunn for yrkesgruppen sosialtjenestemenn som interesserer i denne sammenheng. I tabellkommentarene blir det lagt mindre vekt på de andre yrkesgruppene.

Sosial omsorg for barn og ungdom er som tidligere nevnt sammensatt av flere institusjonstyper. Det kan her ikke gis prosenttall for hver institusjonstype, fordi totaltallene er for små til å brukes som basis for prosenttuing.

Tabell 15 viser at videregående utdanning forekommer relativt hyppigst i yrkesgruppen sykepleie- og annet pleiearbeid. Det dreier seg her om personell uten full sykepleierutdanning, da disse plasseres i gruppen høyere spesialutdanning.

Høyere spesialutdanning forekommer hyppigst, foruten i gruppene medisinsk arbeid (leger) og psykologer, blant sosialtjenestepersonell så som kuratorer og institusjonsstyrere.

Praktikanter og servicepersonell har høyest relativ andel personer uten spesialutdanning.

Samlet kan yrkesgruppene 03 til og med 0x5¹⁾ oppfattes som fagpersonell innen barne- og ungdomsomsorgen. Vel 38 prosent av denne gruppen har ingen spesialutdanning, snaut 26 prosent har videregående utdanning, mens nær 29 prosent har høyere spesialutdanning.

Tabell 13. Sysselsatte i sosial omsorg for barn og ungdom, etter spesialutdanning i forskjellige yrker. Prosent

Utdanningsnivå, spesialutdanning	0 Teknisk, naturvitenskapelig, humanistisk og kunstnerisk arbeid													2	4, 6 7 og 8	9	P
	03	04	06	07	0x2 Sosialtjenestemenn			0x5									
	I alt	Medisinsk arbeid	Sykepleie og annet pleiearbeid	Pedagogisk arbeid	Religiøst arbeid	0x2,1 Sosialsekretær	0x2,4 Sosialkurator	0x2,5 Bestyrer ved barnehjem	0x2,6 Bestyrer ved aldershjem	0x2,7 Ungdomskonsulent	Øvrige sosialtjenestemenn	Psykologer	Konstnerisk arbeid	Jordbruk, transport og kommunikasjon og industri	Servicearbeid	Praktikanter	Uppgitt
Høyere spesialutdanning	21	(100)	(7)	28	76	75	21	(20)	100	(8)				(2)	(3)	17	
Videregående spesialutdanning	23	-	61	27	(12)	(6)	-	14	28	-	44	-	26	19	14		
Ingen spesialutdanning ...	45	-	28	37	(3)	(19)	-	55	50	-	(100)	67	77	39			
Uppgitt	11	-	(4)	8	(9)	-	-	11	(2)	-	-	-	(5)	(2)	30		
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
Tallet på sysselsatte .	902	3	102	125	33	36	-	194	46	13	25	1	82	69	173		

Den dominerende personellgruppen i aldershjem er personer i pleiearbeid og servicearbeid. 80 prosent av pleiepersonalet har ingen spesialutdanning. Personer med høyere spesialutdanning forekommer hyppigst, foruten blant leger, blant styrere.

1) Disse yrkesgruppene omfatter: 03 Medisinsk-, sykepleie, pedagogisk- og religiøst arbeid, 0x2 sosialsekretær, sosialkurator, bestyrere, ungdomskonsulent, øvrige sosialtjenestemenn og 0x5 psykologer.

Tabell 14. Sysselsatte i sosial omsorg for eldre, etter spesialutdanning i forskjellige yrker. Prosent

Spesial- utdanning	I alt	0 Teknisk, naturvitenskapelig, humanistisk og kunstnerisk arbeid							2	4, 6, 7 og 8	9	p				
		03	04	06	07	0x2 Sosial- tjenestemenn		0x25								
						Syke- pleie og annet pleie- ar- beid	Peda- go- gisk ar- beid						Reli- gi- øst ar- beid	Sosi- al- sek- re- tær/ kura- tor	Bes- tyrer Øv- rige Øv- al- ders- hjem	Psy- ko- lo- ger
Høyere spesialut- danning	6	95	5	-	(20)	-	30	13	-	-	-	0	-	7		
Videregående spesialutdanning ...	15	-	14	-	(60)	(30)	29	5	-	39	(9)	14	-	15		
Ingen spesialut- danning	78	-	80	-	(20)	(60)	40	85	-	61	(73)	84	(100)	75		
Uoppgitt	1	(5)	1	-	-	(10)	1	-	-	-	(9)	(1)	-	4		
I alt	100	100	100	-	100	100	100	100	-	100	100	100	100	100		
Tallet på syssel- satte	3 607	19	2 355	-	5	10	248	39	-	23	11	752	8	137		

Høyere spesialutdanning er vanligst blant den faglige delen av personalet, særlig i gruppen sosialarbeid, pedagogisk- og religiøst arbeid. Leger og psykologer kommer sjølsagt i denne gruppen. Blant personer i gruppen pleiearbeid finner vi en høy relativ andel uten spesialutdanning, 41 prosent.

Tabell 15. Sysselsatte i sosial omsorg for alkoholikere, etter spesialutdanning i forskjellige yrker. Prosent

Utdannings- nivå, spesialut- danning	I alt	0 Teknisk, naturvitenskapelig, humanis- tisk og kunstnerisk arbeid							2	4, 6, 7 og 8	9	p						
		03	04	06	07	0x2 Sosial- tjenestemenn		0x5										
						Medi- sinsk ar- beid	Syke- pleie og annet pleie- ar- beid						Peda- go- gisk ar- beid	Reli- gi- øst ar- beid	Sosi- al- sek- re- tær	Sosi- al- ku- ra- tor	Øv- rige Øv- al- ders- hjem	Psy- ko- lo- ger
Høyere spesial- utdanning	27	100	38	61	60	48	(100)	(7)	-	(1)	(50)	(3)						
Videregående spesialutdanning	25	-	18	(28)	(13)	(20)	-	60	63	48	-	(27)						
Ingen spesial- utdanning	44	-	41	(11)	(20)	23	-	26	32	41	(25)	63						
Uoppgitt	5	-	(3)	-	(7)	10	-	(7)	(5)	(9)	(25)	(7)						
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100						
Tallet på sys- selsatte	582	31	139	18	45	40	7	42	41	185	4	30						

Tabell 16. Sysselsatte ved kommunale sosialkontor, etter spesialutdanning i forskjellige yrker. Prosent

Utdanningsnivå, spesialutdanning	0 Teknisk, naturvitenskapelig, humanistisk og kunstnerisk arbeid										2	4, 6, 7 og 8	9	p			
	03	04	06	07	0x2 Sosialtjenestemenn		0x2,60 Bes-tyrer ved al- ders- hjem		0x2,70	0x5							
	I alt	Medi- sinsk arbeid	Syke- pleie og annet pleie- arbeid	Peda- gisk arbeid	Reli- øst arbeid	0x2,10 Sosi- al- sek- re- tær	0x2,40 Kura- tor	0x2,50 Res- tyrer ved barne- hjem	0x2,60 Bes- tyrer ved al- ders- hjem	0x2,70 Ung- doms- kon- su- lent	Øv- rige kon- su- lent	Psy- ko- loger	Kon- tor- arbeid	Jord- bruk, tran- port- og kom- muni- ka- sjon og indu- stri	Ser- vice- ar- beid	Prak- ti- kan- ter	Uopp- gitt
Høyere spesialutdanning	34	(100)	73	(100)		46	71			1	(100)	5	-	4	(17)	31	
Videregående spesialutdanning	31	-	12			40	16			36	-	55	(50)	8	-	31	
Ingen spesialutdanning ...	34	-	16	-		14	12			42	-	38	(25)	88	83	35	
Uoppgitt	2	-	-	-	-	(1)	(2)	.	.	(1)	-	3	(25)	-	-	4	
I alt	100	100	-	100	-	100	100	.	.	100	100	100	100	100	100	100	
Tallet på sysselsatte .	2 108	9	161	6	-	548	346	.	.	73	2	510	4	362	12	75	

Høyere spesialutdanning forekommer hyppigst i yrkesgruppene medisinsk arbeid, psykologi, sykepleie- og annet pleiearbeid og sosialkuratorer. 70 prosent av sosialkuratorene hadde høyere spesialutdanning.

Ser en på yrkesgruppen sosialtjenestemenn samlet, viser det seg at noe over halvparten, snaut 53 prosent, har høyere spesialutdanning, om lag 31 prosent har videregående spesialutdanning mens vel 15 prosent ikke har spesialutdanning.

2.c) Utdanning, kommunetype og kommunestørrelse

Kommunene er klassifisert i 9 grupper:

- Kommunetype 1: Landbrukskommuner (88 kommuner)
 " 2: Mindre sentrale, blandede landbruks- og industrikommuner (77 kommuner)
 " 3: Sentrale, blandede landbruks- og industrikommuner (30 kommuner)
 " 4: Fiskerikommuner (43 kommuner)
 " 5: Mindre sentrale industrikommuner (31 kommuner)
 " 6: Sentrale industrikommuner (41 kommuner)
 " 7: Sentrale, blandede tjenesteytings- og industrikommuner (34 kommuner)
 " 8: Øvrige blandede tjenesteytings- og industrikommuner (55 kommuner)
 " 9: Andre kommuner (44 kommuner)

I oversikten over sosial omsorg for barn og ungdom, tabell 19, er bare kommunetype 7 og 8 tatt med som egne grupper. De øvrige kommunetypene er slått sammen, noe som skyldes det lave tallet på observasjoner.

Om lag 90 prosent av alle ansatte arbeider i blandede tjenesteytings- og industrikommuner. Av disse arbeider 77 prosent i særlig sentrale kommuner av denne typen. Dette utgjør 89 eller om lag 20 prosent av alle landets kommuner. Folketallet i disse kommunene utgjør vel 54 prosent av landets befolkning pr. 1/1 1975.

Dette gir neppe et helt riktig bilde av fordelingen av personellressursen regionalt i barne- og ungdomsomsorgen. Ansatte ved kommunale sosialkontor (se tabell 22), arbeider bl.a. med barnevernssaker og er et viktig ledd i denne omsorgen.

Det må likevel være riktig å si at personellressursene er konsentrert i blandede tjenesteytings- og industrikommuner.

1) Statistisk Sentralbyrå 1975. Standard for kommuneklassifisering. Statistisk Sentralbyrås håndbøker 35.

Det er også de sentrale blandede tjenesteytings- og industrikommuner som har høyest prosentandel sysselsatte med høyere spesialutdanning. Disse kommunene har samtidig lavest andel uten spesialutdanning.

Øvrige blandede tjenesteytings- og industrikommuner har størst relativ andel med videregående spesialutdanning. Gruppen øvrige kommuner har høyest relativ andel sysselsatte uten spesialutdanning. Tendensen er at personer med videregående og høyere spesialutdanning er relativt sterkere representert i sentrale blandede tjenesteytings- og industrikommuner enn de øvrige kommunetyper.

Tabell 17. Sysselsatte i sosial omsorg for barn og ungdom, etter spesialutdanning i forskjellige kommunetyper. Prosent

Utdanningsnivå, spesialutdanning	I alt	Kommunetype		
		7 Særlig sentrale, blandede tjenesteytings- og industrikommuner	8 Øvrige blandede tjenesteytings- og industrikommuner	1,2,3,4,5,6, og 9 Øvrige kommuner
Høyere spesialutdanning	21	25	10	6
Videregående spesialutdanning	23	24	29	15
Ingen spesialutdanning	45	39	60	70
Uoppgitt	11	13	(1)	10
I alt	100	100	100	100
Tallet på sysselsatte	902	695	116	91
Folketallet pr. 1/1-75. Prosent	100	35,4	18,8	45,8

Tabell 18. Sysselsatte i sosial omsorg for eldre, etter spesialutdanning i forskjellige kommunetyper. Prosent

Utdanningsnivå, spesialutdanning	I alt	Kommunetype								
		1 Landbrukskommuner	2 Mindre sentrale, blandede landbruks- og industrikommuner	3 Sentrale, blandede landbruks- og industrikommuner	4 Fiskerikommuner	5 Mindre sentrale industrikommuner	6 Sentrale industrikommuner	7 Særlig sentrale, blandede tjenesteytings- og industrikommuner	8 Øvrige blandede tjenesteytings- og industrikommuner	9 Andre kommuner
Høyere spesialutdanning ...	6	6	5	6	2	8	4	7	5	12
Videregående utdanning	15	18	18	14	15	11	13	16	11	25
Ingen spesialutdanning	78	74	75	79	83	81	84	76	83	63
Ufullstendig opplysning ...	1	(1)	(1)	(1)	-	0	-	2	(1)	(1)
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	-
Tallet på sysselsatte	3 607	337	473	248	164	248	284	886	698	269
	100	9,3	13,1	6,9	4,6	6,9	7,9	24,5	19,3	7,5
Folketall pr. 1/1-75. Prosent	100	5,5	9,0	4,6	3,2	5,0	13,3	35,4	18,8	5,2

Utdanningsressursene synes å være ganske jevnt fordelt på aldershjemmene i de forskjellige kommunetypene. Gruppen "andre kommuner" skiller seg noe ut. Denne gruppen viser høyest relativ andel med videregående- og høyere spesialutdanning. Fiskerikommuner har lavest andel sysselsatte med høyere utdanning.

Tabell 19. Sysselsatte i sosial omsorg for alkoholikere, etter spesialutdanning i forskjellige kommunetyper. Prosent

Utdanningsnivå, spesialutdanning	I alt	Kommunetype			
		6 Sentrale industrikommuner	7 Særlig sentrale, blandede tjenesteytings- og industrikommuner	8 Øvrige blandede tjenesteytings- og industrikommuner	2,3,5 og 9 Øvrige kommuner
Høyere spesialutdanning	27	23	23	22	23
Videregående spesialutdanning	25	32	15	28	34
Ingen spesialutdanning	44	42	50	49	31
Ufullstendig opplysning	5	(3)	(3)	(1)	12
I alt	100	100	100	100	100
Tallet på sysselsatte	582	142	242	90	108

I tabellen over sysselsatte i sosialomsorgen, tabell 21, er kommunetypene 2, 3, 5 og 9¹⁾ slått sammen.

De fleste institusjonene innen alkoholistsomsorgen er private og dekker ofte større områder enn kommunene de er lokalisert i.

Om lag 42 prosent av de sysselsatte arbeider i særlig sentrale blandede tjenesteytings- og industrikommuner (kommunetype 7). 24 prosent av de sysselsatte arbeider i sentrale industrikommuner (kommunetype 6).

Den relative andel personer med høyere spesialutdanning er størst i særlig sentrale blandede tjenesteytings- og industrikommuner. Denne kommunetypen har også størst prosent andel personer uten spesialutdanning.

Tabell 20. Sysselsatte ved kommunale sosialkontor, etter spesialutdanning i forskjellige kommunetyper. Prosent

Utdanningsnivå, spesialutdanning	I alt	Kommunetype								
		1 Landbrukskommuner	2 Mindre sentrale, blandede landbruks- og industrikommuner	3 Sentrale, blandede landbruks- og industrikommuner	4 Fiskerikommuner	5 Mindre sentrale industrikommuner	6 Sentrale industrikommuner	7 Særlig sentrale, blandede tjenesteytings- og industrikommuner	8 Øvrige blandede tjenesteytings- og industrikommuner	Andre kommuner
Høyere spesialutdanning ...	33	25	28	31	19	20	38	46	26	33
Videregående utdanning	31	34	42	48	35	24	30	25	27	50
Ingen spesialutdanning	34	40	29	21	45	55	29	27	43	16
Ufullstendig opplysning ...	2	(1)	(2)	-	(1)	(1)	(3)	(1)	3	1
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Tallet på sysselsatte	2 108	197	204	81	91	144	194	674	441	82
Folketall pr. 1/1-76.										
Prosent	100	5,5	9,0	4,8	3,2	5,0	13,3	35,4	18,8	5,2

1) Kommunetype 2: Mindre sentrale, blandede landbruks- og industrikommuner, 3: Sentrale, blandede landbruks- og industrikommuner, 5: Mindre sentrale industrikommuner og 9: Andre kommuner. Fra kommunetype 1 og 4 (landbruks- og fiskerikommuner) er det ingen observasjoner.

Oversikten over sysselsatte på sosialkontor, tabell 22, forsterker inntrykket av at sentrale geografiske områder har høyest andel sysselsatte med høyere spesialutdanning, hele sosialomsroen sett under ett. I særlig sentrale blandede tjenesteytings- og industrikommuner er andelen sysselsatte med høyere spesialutdanning 46 prosent. Dette er 27 prosentenheter mer enn andelen i fiskerikommuner, som har 19 prosent sysselsatte med høyere spesialutdanning.

Slår vi sammen kommunetype 6 og 7 (sentrale industrikommuner og særlig sentrale blandede tjenesteytings- og industrikommuner) blir den relative andel sysselsatte med høyere spesialutdanning 44 prosent mot 26 prosent i de øvrige kommunene.

Tabell 21. Sysselsatte ved kommunale sosialkontor, etter spesialutdanning i forskjellige kommune-størrelser målt etter innbyggertall. Prosent

Kommune- størrelse	I alt	Høyere spesialutdanning			Videregående spesialutdanning		Ingen spesial- utdanning	Uoppgitt
		Klassestrinn 13 og 14 Sosialfag	Klassestrinn Andre fag	Klassestrinn 15 og over	Klassestrinn 10, 11 og 12 Administrative og økonomiske fag	Annen utdanning		
Under 3 000 innbyggere	100	6	15	(1)	23	6	48	1
3 000 til 4 999 innbyggere	100	8	7	(1)	34	7	42	(1)
5 000 til 6 999 innbyggere	100	18	15	(1)	36	7	21	(2)
7 000 til 10 999 innbyggere	100	17	13	(1)	21	6	41	(1)
11 000 til 17 999 innbyggere	-	-	-	-	-	-	-	-
18 000 til 24 999 innbyggere	100	21	3	(1)	17	2	52	(4)
25 000 til 34 999 innbyggere	100	19	8	(5)	28	(1)	34	5
35 000 til 44 999 innbyggere	100	30	(9)	-	43		(18)	-
45 000 54 999 innbyggere	100	24	13	(6)	40	5	(9)	(2)
55 000 til 64 999 innbyggere								
65 000 til 74 999 innbyggere	-							
75 000 til 84 999 innbyggere	100	26	15	5	35	(3)	14	(2)
85 000 innbyggere og over	100	43	3	(2)	16	(1)	34	(1)
I alt	100	21	11	2	27	4	34	2

Forskjellene i utdanningsbakgrunn ved å splitte kommunene opp etter størrelse, se tabell 23. Utdanningene er noe mer spesifisert i denne tabellen.

Den relative andel sysselsatte med sosialskoleutdanning øker med økende kommunestørrelse.

I de minste kommunene har gjennomsnittlig 6 prosent av alle ansatte sosialskoleutdanning, mens de største byene har 42 prosent ansatte med denne utdanning. I gjennomsnitt for hele landet har 21 prosent av alle ansatte sosialskole.

Sosialskoleutdanning oppfattes ofte som den mest relevante fagutdanning for saksbehandlere på sosialkontorene. Ved utlysning av ledige stillinger i denne kategori nevnes vanligvis sosialskole som ønskelig utdanning¹⁾.

Ut fra det foreliggende materiale kan vi konkludere med at personell med slike faglige kvalifikasjoner på sosialskolenivå er ulikt fordelt mellom kommunene. De største kommuner er relativt bedre rustet faglig sett.

1) Jfr. f.eks. Sosionomen og Sosial trygd/Sosialt forum.